

УДК 76.01

УКРАЇНСЬКІ ФОЛЬКЛОРНІ МОТИВИ В КНИЖКОВІЙ ІЛЮСТРАЦІЇ

МИХАЙЛЮК Ольга¹, ГУЛА Євген¹, ГАЛЬЧИНСЬКА Ольга²,
БРИЗГУНОВА Марія¹

¹Київський національний університет технологій та дизайну, Київ, Україна

²Київська державна академія декоративно-прикладного мистецтва та дизайну
імені Михайла Бойчука, Київ, Україна

**mykhailiuk.oy@gmail.com, gula.yv@knutd.edu.ua,
galchinska.os@knutd.com.ua**

Дослідження присвячене українським фольклорним мотивам у сучасній книжковій ілюстрації. Розглянуто книжкову ілюстрацію як форму візуалізації усної творчості та визначено її роль у збереженні культурної спадщини. Акцентовано увагу на образному та сюжетному розмаїтті українського фольклору, який є джерелом натхнення для багатьох художників сучасної книжкової ілюстрації. Охарактеризовано особливості поєднання старовинних мотивів з актуальними тенденціями мистецтва та переосмислення образів минулого через призму сьогодення.

Ключові слова: український фольклор, книжкова ілюстрація, традиційні мотиви, культурна спадщина.

ВСТУП

Сучасна образотворчість нерідко звертається до стародавніх фольклорних мотивів з метою збереження та відтворення культурної спадщини, трансформації, інтерпретації народних традицій, вираження національної ідентичності та підтримки культурного розвитку країни. Український фольклор містить широкий спектр сюжетів, значень і символів, міфічних персонажів. Більшість вітчизняних міфологічних творів або творів із посиланням на міфологію змальовують українські костюми, предмети та сцени побуту, пейзажі тощо, таким чином, закріплюючи особливе значення природи та національних символів у художній творчості і житті людини в цілому. Комбінування стародавніх та сучасних художніх мотивів, переосмислення міфологічних образів у контексті сьогодення сприяє зміцненню та збагаченню української культури, її інтеграції в арт та дизайн-практики.

ПОСТАНОВКА ЗАВДАННЯ

Метою дослідження є обґрунтування ролі книжкової ілюстрації з мотивами українського фольклору у збереженні культурної спадщини та її інтеграції в сучасні арт та дизайн-практики.

РЕЗУЛЬТАТИ ДОСЛІДЖЕННЯ ТА ЇХ ОБГОВОРЕННЯ

Відомо, що фольклор є різновидом народної творчості, яка засобами мови зберегла знання про життя і природу, давні культури і вірування, відбиток світу думок, уявлень, почуттів і переживань, народно-поетичної фантазії, що відображаються у тематиці декоративно-ужиткового мистецтва [1]. Однією з основних ознак фольклору є використання в традиційній культурі суто вербальних засобів для його поширення, сприйняття та зберігання в пам'яті людини [2]. До фольклору, зокрема, належать міфи, легенди та казки.

Слід зазначити, що термін «ілюстрація» походить від латинського слова «illustratio» і перекладається як живий опис, наочне зображення, прояснення, освітлення від «lustrare» – висвітлювати, роз'яснювати, розглядати [3]. Ілюстрація та текст, об'єднані спільним сюжетом, можуть розкривати інший бік проблеми або доповнювати літературний твір власними подробицями. Ілюстрація наочно розкриває зміст тексту, допомагає відкрити сюжетну лінію відкрити проблеми твору, цілі, ідеї [4]. Таким чином, основними завданнями художника-ілюстратора є дослідження, аналіз, переосмислення та трансформація попередньо складених чужою уявою образів і сюжетів.

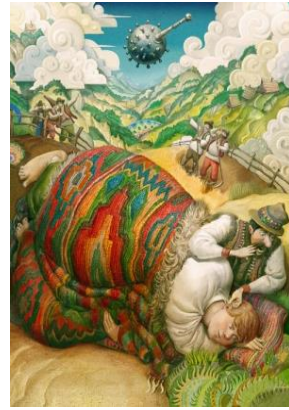
Минуле століття відзначилося стрімким розвитком української книжкової ілюстрації. Зображення персонажів і сюжетів народної міфології були своєрідною формою збереження національної культури. Для шістдесятих років характерним є виникнення культурного руху, який визначено терміном "фольклорний реалізм". Нові можливості перекладу зображального фольклору мовою ілюстрації у 70-ті роки демонструють І. Остафійчук, Н. Лопухова, В. Ульянова, І. Компанієць. Саме тоді сформувався індивідуальний стиль М. Стороженка, І. Вишенського, О. Івахненка, В. Гордійчука, А. Крвавича, П. Гуліна, Н. Кирилової, О. Лисенко і багатьох інших. Графіки зверталися до традицій мистецтва "козацького Ренесансу", гравюри в стародруках, орнаментики барокових вівтарів, до традиційного мотиву "козака Мамає" та народної ікони [5].

Сучасний український фольклор представлений широким спектром робіт художників книжкової ілюстрації, серед яких сьогодні є Поліна Дорошенко (рис. 1 а), Іван Сулима (рис. 1 б), Лариса Аполлонова (рис. 2 а), Кость Лавро (рис. 2 б), чия творчість різноманітна і багатогранна.

Змальовуючи традиційні мотиви казок і міфологічних образів українського фольклору, кожен з ілюстраторів демонструє свій індивідуальний стиль. У дизайні книжкової ілюстрації зустрічаються як мінімалізм, так і об'ємна деталізація; абстракція або реалістичність, експерименти з лінією, плямами, кольорними рішеннями тощо. Крім того, актуальним є поєднання різних технік, матеріалів і творчих підходів, зокрема традиційних і цифрових.

а

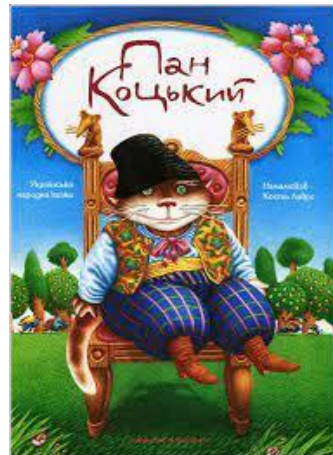

б

Рис. 1 Роботи сучасних художників книжкової ілюстрації:
а - ілюстрації до твору «Лісова пісня», автор: Поліна Дорошенко;
б - ілюстрації до інтерактивної книжки «Котигорошко», автор: Іван Сулима;

а

б

Рис. 2 Роботи сучасних художників книжкової ілюстрації:
а - ілюстрації до твору «Лісова пісня», автор: Лариса Аполлонова;
б - ілюстрації до дитячих казок, автор: Кость Лавро

Сучасне мистецтво, зазвичай, використовує елементи давніх народних мотивів для збереження культурної спадщини, для їх трансформації та нової інтерпретації. Ілюстрація як вид образотворчого мистецтва є формою візуалізації усної творчості, зокрема коли йде мова про ілюстрування дитячих книжок, збірників міфів, легенд, фольклористичної наукової літератури тощо. Таким чином з'являється витвір мистецтва, заснований на вже існуючій у рамках певної етнічної спільноти образотворчості.

ВИСНОВКИ

Сьогодні традиційні мотиви казок і міфологічних образів українського фольклору є джерелом натхнення для багатьох митців. Візуальне відтворення фольклорних образів сприяє формуванню окремого напрямку в створенні сучасних ілюстрацій як витворів мистецтва, заснованих на вже існуючій образотворчості. Такі ілюстрації, створені шляхом поєднання різних матеріалів, творчих підходів та технік, зокрема традиційних і цифрових, відображають традиційні українських образи, які є важливою складовою національної культури. Отже, українська книжкова ілюстрація з фольклорними мотивами відіграє важливу роль у збереженні української культурної спадщини та сприяє її інтеграції в сучасні арт та дизайн-практики.

ЛІТЕРАТУРА

1. Єфремова Л. Фольклор. Українська фольклористична енциклопедія. Київ, 2019
2. Росовецький С. Український фольклор: поняття, сутність, особливості. Літературознавство і критика. Київ, 2016
3. Валуєнко Б. В. Архітектура книги. Мистецтво. Київ, 1976
4. Зайцева В.І. Традиції і пошуки в галузі архітектоніки українського книжкового мистецтва. Актуальні проблеми історії, теорії та практики художньої культури. Київ, 2016
5. Петрова О.М. Фольклорні традиції в українській ілюстрації 70 - 80-х років ХХ сторіччя. Мистецтвознавство та фольклористика. Київ, 2001

MYKHAILIUK O., GULA Ye., GALCHYNSKA O., BRYZGHUNOVA M. UKRAINIAN FOLKLORE MOTIVES IN BOOK ILLUSTRATION

The study is devoted to Ukrainian folklore motifs in contemporary book illustration. Book illustration is considered as a form of visualization of oral creativity and its role in the preservation of cultural heritage is determined. Attention is focused on the figurative and plot diversity of Ukrainian folklore, which is a source of inspiration for many artists of modern book illustration. The features of the combination of ancient motifs with current trends in art and the reinterpretation of images of the past through the prism of the present are characterized.

Key words: *Ukrainian folklore, book illustration, traditional motifs, cultural heritage.*